

В. С. РОГОВА (аспірант)
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглянуто роль самостійної роботи як однієї з форм «планованої індивідуальної або колективної роботи» студентів, яка є необхідною складовою реалізації педагогічних умов щодо формування конкурентоспроможності майбутніх інженерів у галузі міжнародного співробітництва в процесі професійної підготовки. Сама інтернаціональна кооперація, в свою чергу, обумовлює один із основних чинників впровадження Болонського процесу в межах України, а саме академічну мобільність.

Характеризуючи ситуацію необхідності розвитку конкурентоспроможності фахівців за таких умов, ми виділили сукупність педагогічних засад, які забезпечуватимуть становлення тієї якості в процесі професійної підготовки. До них відносяться аксеологічний підхід, мотиваційна складова якого грає велику роль в організації самостійної роботи студентів, та діяльнісний підхід, засобом якого у різних формах вона є.

Ключові слова: самостійна робота, конкурентоспроможність фахівців, аксеологічний підхід, діяльнісний підхід, академічна мобільність, включене навчання.

Посилення загальнонаукової та професійної підготовки за останні роки в рамках технічного та технологічного розвитку суспільства та інтеграцію України до європейського співтовариства призводять до потреби в **актуалізації** засобів, методів та форм навчання, а також і в самоактуалізації всіх учасників педагогічного процесу, тобто активної самостійної роботи студента. Активний розвиток ринкових відносин у всіх сферах людської діяльності не обійшов стороною й професійну галузь. Висока конкуренція між фахівцями сформувала нові умови їх працевлаштування і загострила проблему конкурентоспроможності кожного із них, що, в свою чергу, є необхідним чинником економічного, соціального та культурного прогресу кожної держави. Тому ми й обрали тему дослідження, елементи якої й висвітлено у цій статті. **Актуальність** даної проблеми очевидна.

Як наслідок виникає питання щодо виявлення ефективних педагогічних умов формування конкурентоспроможності майбутніх інженерів, до яких відносяться ті обставини, які свідомо створюються в навчальному процесі та які повинні забезпечити найбільш ефективне його формування й протікання. Успішність виділення цих умов залежить від чіткості визначення тієї кінцевої мети і результату, які мають бути досягнуті: від розуміння того, що вдосконалення навчання, як правило, досягається за рахунок реалізації не однієї, а цілого ряду, системи. На певних етапах педагогічні умови можуть виступати як результат, досягнутий в процесі їх реалізації [3].

Характеризуючи ситуацію необхідності розвитку конкурентоспроможності, ми виділили сукупність педагогічних засад, які забезпечуватимуть становлення тієї якості в процесі професійної підготовки.

Метою статті можна вважати розгляд ролі самостійної роботи у формуванні конкурентоспроможності майбутніх інженерів у контексті Болонського процесу.

Виклад основного матеріалу. Успішне формування конкурентоспроможності не можливе без аксіологічного підходу, згідно якого вища цінність суспільства полягає саме в людині та передбачає розвиток професійної індивідуальності майбутнього інженера як засіб утворення системи цінностей, суть якої полягає у взаємозв'язку та взаємодії суспільства. Можна сказати, що наш вимір є середовищем цілісної особистості, яка досягає результативності в загальному та фаховому своєму розвитку не відокремлено від навколишнього оточення, а в узгодженні з ним. Ми вважаємо цей підхід засобом вивчення високих професійних досягнень особистості в ході її відповідної освіти, яка сама по собі передбачає оптимальну діяльність щодо заданих цілей суб'єктів педагогічного процесу.

Доцільна підготовка конкурентоздатного студента вищого технічного навчального закладу може бути забезпечена також за допомогою діяльнісного підходу, який являє собою теорію, основним положенням якої є визначення провідної ролі діяльності в процесі утворення особистості, а, отже, і її конкурентоспроможності, як компетентності [1].

Ефективний розвиток майбутнього фахівця можливий лише в процесі оволодіння навколишньою дійсністю, досвідом попередніх поколінь, культурою, власним позитивним досвідом

суспільних відносин через її активну діяльність (С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонт'єв, А.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін та ін.) [5, с. 14]. Адже будь-яка діяльність виходить із процесів цілеутворення, мотивації, потреб та є ведучим у формуванні особистості, а, отже, й в її конкурентоспроможності в процесі професійної підготовки.

Необхідною умовою реалізації діяльнісного підходу як потрібної складової професійної підготовки майбутніх конкурентоспроможних інженерів та їх відповідної діяльності є системне управління. Професійне проектування технологій освіти, які виконують функцію управління освітнім процесом студентів, направлене на розвиток уявлень про засоби роботи інженера та навчання застосуванню їх на практиці. Успішності фахових дій можна досягнути за рахунок осмислення цінності інженерної спеціальності, оволодіння її психологічною структурою та предметно-інформаційною основою. Таким чином, формується базисна готовність до майбутньої професії.

Одним із засобів виконання вищезазначених умов для формування конкурентоспроможності майбутніх інженерів є самостійна робота студента, яка виконується не тільки за методичним керівництвом викладацького складу певного вищого навчального закладу, а й без його безпосередньої участі [4, с. 804].

Сьогодні така форма діяльності студентів має навіть важливіше значення за аудиторне навантаження. Адже ще в XVII ст. Адольф Дістверверг, відомий німецький педагог, вважав, що «розвиток і освіта жодній людині не можуть бути дані або повідомлені. Всякий, хто бажає до них долучитися, повинен досягти це власною діяльністю, власними силами, власною напругою. Тому самодіяльність – засіб і одночасно результат освіти».

Самостійна робота має плануватись всіма учасниками педагогічного процесу. Викладачі повинні створювати необхідні умови для її виконання, а учні, в свою чергу, - мати потреби, інтереси, мотиви та вбачати в ній безпосередній зв'язок із їх майбутньою професійною діяльністю.

Світова практика в уособленні Болонського процесу в Україні та співпраці державних навчальних закладів із європейськими освітніми інституціями показує ефективність застосування самостійної роботи, як «планової специфічної навчальної діяльності в контексті самоосвіти, самовдосконалення, самоствердження» [4, с. 804]. Адже нормативними документами, так званими, держстандартами неможливо спрогнозувати всі вектори розвитку суспільства в економічних, технологічних, соціальних сферах та як наслідок стовідсотково оптимально спланувати навчально-виховний процес. Тому майбутні фахівці повинні працювати самостійно в додаток до аудиторного навантаження та визначати свої пріоритети на основі навчання впродовж життя.

Свідомо того, що Україна чітко визначила орієнтири на входження в освітній та професійний простір Європи, є виконання певних умов впровадження Болонського процесу в нашій державі. А саме, дворівнева система вищої освіти, оцінювання та, в деяких вузах, академічна мобільність студентів та їх викладачів.

Ми б хотіли навести приклад такого співробітництва на основі Донецького національного технічного університету, а саме німецького технічного факультету, де студенти-бакалаври мають змогу перебувати на включеному навчанні у магістратурі Магдебурзького університету в Німеччині. Для цього майбутні інженери повинні мати високий бал із фахових дисциплін, а також на належному рівні володіти іноземною мовою як засобом навчання закордоном.

Отже, щоб бути конкурентоспроможними фахівцями на міжнародному ринку праці вони повинні набути професійний досвід не тільки на батьківщині, а також і в одній з європейських країн. Тому мотиваційна складова цього заходу, чим обумовлюється аксіологічний підхід, грає велику роль в організації самостійної роботи студентів, яка чітко координується викладачами німецького технічного факультету в рамках дисциплін «Інтеркультурний тренінг» та «Комп'ютерні системи навчання».

Активними засобами, за допомогою яких здійснюється безпосередньо така діяльність як складова діяльнісного підходу, є лабораторні роботи, практичні завдання, ділові ігри, презентації, які передбачають пошук інформації в мережі Інтернет (форуми, чати і т.і.), використання довідкової літератури (словники, методичні вказівки), перегляд навчальних фільмів, виконання різноманітних вправ, особисте спілкування і т.д.

Висновки. На основі вищесказаного можна зробити висновок, що самостійна робота студентів є необхідною складовою їх успішної професійної підготовки у галузі інтернаціонального співробітництва, яке є можливим завдяки впровадженню Болонського процесу в Україні, та одним із засобів виконання педагогічних умов для формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців на міжнародному ринку праці. Але ще недостатньо вивчені усі педагогічні умови, дидактичні можливості такого роду діяльності та повністю невизначені засоби її реалізації в освітньому процесі.

Список використаної літератури

1. Атанов Г.А. Деятельностный поход в обучении / Г.А. Атанов. – Донецк: ЕАИ-пресс. – 2001. – 160 с.
2. Беляев А.В. Самостоятельная работа студентов в условиях классического университета: организация, управление, перспективы компьютеризации: учеб. пос. / А.В. Беляев, Ю.С. Брановский, А.В. Беляева. – Ставрополь: издательство СГУ, 2002. – 116 с.
3. Вергелес Г.И. Дидактические основы формирования учебной деятельности младших школьников: автореф. дис... д-ра пед. наук -Л., 1990.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 804-805.
5. Леонтьев, А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. - М.: Политическая литература, 1975. – 304 с.
6. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная активность школьников в обучении / П.И. Пидкасистый. – М., 1980.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2014

В. С. Рогова

Донецкий национальный технический университет

Роль самостоятельной работы в формировании конкурентоспособности будущих инженеров в контексте Болонского процесса

В статье рассмотрена роль самостоятельной работы как одной из форм «планируемой индивидуальной или коллективной работы студентов», которая является необходимой составляющей реализации педагогических условий для формирования конкурентоспособности будущих инженеров в области международного сотрудничества в процессе профессиональной подготовки. Сама интернациональная кооперация, в свою очередь, обуславливает один из основных факторов внедрения Болонского процесса в пределах Украины, а именно академическую мобильность.

Характеризуя ситуацию необходимости развития конкурентоспособности специалистов при таких условиях, мы выделили совокупность педагогических основ, обеспечивающих становление этого качества в процессе профессиональной подготовки. К ним относятся аксеологический подход, мотивационная составляющая которого играет большую роль в организации самостоятельной работы студентов, и деятельностный подход, средством которого в разных формах она является.

Ключевые слова: *самостоятельная работа, конкурентоспособность специалистов, аксеологический подход, деятельностный подход, академическая мобильность, включенное обучение.*

V. Rogova

Donetsk National Technical University

The Role of Independent Work in the Shaping of the Competitiveness of Future Engineers in the Context of the Bologna Process

The article considers the role of independent work as a form of planned individual or collective work of students, which is a necessary component of the implementation in the educational environment for the development of competitive ability of future engineers in the field of international cooperation in the process of professional preparation. International cooperation gives rise to one of the main factors of the implementation of the Bologna process in Ukraine, namely the academic mobility.

The strengthening of the General and vocational training in the last years in the framework of technical and technological development of a society and the integration of Ukraine into the European community lead to necessity of updating of means, methods and forms of the higher education, and also in the actualization of all participants of educational process, i.e. their independent work. Active development of market relations in all spheres of human activity has not spared the professional industry. High competition between specialists created new conditions of their employment and exacerbated the problem of competitiveness of each of them.

Characterizing the situation of the necessity of developing the competitiveness of professionals under such conditions, we have outlined a set of educational principles, providing for the establishment of quality in the process of professional preparation. These include the axiological approach, motivational component of which plays an important role in the organization of students' independent work, and activity approach, by means of which, in various forms, such work is.

So, independent work of students is a necessary component of their successful professional training in the field of international cooperation, which is possible due to implementation of the Bologna process in

Ukraine, and one of the means of implementing the pedagogical conditions for development of competitive ability of future specialists on international labor market.

Keywords: *independent work, competitiveness of professionals, axiological approach, activity approach, academic mobility, inclusive education.*